

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Quæst. 4. Quænam propositiones euidentes, aut aliàs certæ seu perse
notæ, seu demonstratæ ex terminis huius disputationis in superioribus
expositis eliciantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

C. cuius A. solam erat potentia remota. Et hoc secundo modo substantia quælibet creata, quæ ali- quibus indiget accidentibus, aut conditionibus ad operandum, potentia remota appellatur talis operationis, quatenus seipsa potest cum talibus accidentibus, vel conditionibus coniungi, quibus positis per eorum consortium reddetur proximè potens ad operandum: eiusmodi quippe præterea coniunctio quidam actus interpositus seu intermedius est significabilis per verbum, ut patet.

- 34 Observare tamen oportet, illam potentiam tantum solere dici remotā comparatione alicuius actus, quæ de nomina taliquo modo propriū subiectum potens causare illam, nempe remotè, ut evenit in exemplis propositis. Quod fere evenit quoties ex potentiis, & actibus eiusdem generis series componitur; non verò itidem quādo coalescit ex potentiis, & actibus diversorum generum. Avus enim potens remotè dicitur causare nepotem, & ex eo quod potest proximè causare filiū, qui poterit proximè causare ipsum nepotem; sicuti causa causæ cōmuniter dici solet causa causati, nempe remota. Non tamen dicitur pater potens remotè Roman ire, & Papam videre, ibique uxore ducere, &c. Ex eo quod proximè potest causare filiū, qui poterit proximè ea cuncta præstare. Similiterq; ferme contingit in similibus casibus.

Divisio 7.

- 35 Amplius actus uniuersè sumptus diuiditur in positium, & negatiuum.

Actus positium est, qui ex conceptu suo aliquid in rerum natura ponit. Negatiuum autem, qui non ponit, sed potius aufert, siue remouet. Appello enim actum negatiuum negationem, seu carentiam cuiuslibet actus, qui quidpiam positium recipit. Quamquam enim negatio, seu carentia actus à parte rei prorsus sit nihil, ut constabit ex dicendis *disp. 9. q. 3.* Quia tamen ea à nobis concipitur, ut aliquid cum fundamento subsistente, de eaque ut sic, ac si esset actualis quædam remotio actus philosophamur; & quidem vere per quamdam æquiualentiam, ut explicabimus *ibid.* idcirco illam non absiure inter actus recensemus, & actum negatiuum, contra ponendo illum positium, appellamus. Itaque negationem, siue carentiam cuiuslibet actus, siue secundum, siue primum, actum negatiuum dicimus uniuersè.

- 36 Duo tamen sunt adnotanda. Primum, non solū ad actum secundum positium, sed etiam ad carentiam cuiuslibet actus, quam actum negatiuum vocamus, potentiam posituam dari, quando id, quod potest carere actui, est quid positium, utpote quod à suam entitate positua potissimū denominatur potens illo carere: est in tali denominatione negatio insuper, seu potius non esse alicuius quandoq; ex connotato inuoluatur. Potentia enim, cuius fundamentum potissimum atq; directum est positium, positua dicitur absolute: tamen si aliquid eius fundamentum obliquū ex connotato complectens illam sit negatiuum, ut patet in potentia proxima ad amorem voluntatis creatæ quæ ab omnibus positua censetur, etsi cōpleatur ex connotato, ut verè complectitur per carentiam prædeterminationis ad odium, siue per non existentiam eius. Vnde colliges carentiam, seu negationem potentie positue inter actus secundos negatiuos venire recensendā, etsi sit carentia actus primi: tum quia ad ipsam datur in subiecto carente alius actus primus, siue potentia: tum quia ea per verbum *carere*, seu *negare*, non per verbum *posse* significatur: solus autē significatus per verbum *posse* est actus primus, ut constat ex dictis.

Vnde secundum notandum sequitur: etsi carentia actus bene actus negatiuus vocetur, carentiam tamen potentie non bene dictam iri impotentiam negatiuam. Tum quia carentia potentie inter actus secundos negatiuos censetur, ut diximus, quocirca potius actus negatiuus, quam potentia negatiua dicenda venit. Tum quia nomen potentie negatiue illi potentie est referuandum, quæ cum ex suo conceptu potentia sit, quid tamen negatiuum est, qualis est potentia, quæ negationibus tanquam subiectis à nobis tribui solet, dum illas potentes concipimus ad existendum, ad cōexistendum aliis ad terminandum sui cognitionem, &c.

Divisio 8.

Diuiditur etiam actus tam primus, quam secundus in actum actiuum, & actum passiuum.

Actus secundus actiuus generali appellatione appellatur quicumque significatur per verbum actiuum. Passiuus autem quicumque per passiuum. Actus verò primus, seu potentia, iuxta hanc appellationem, actiua venit nuncupanda, quoties est potentia ad actum secundum actiuum: passiuia autem quoties est potentia ad passiuum. Strictius tamen solet sumi actus actiuus pro actione, quam vocant de prædicamento actionis: passiuus autem actus pro passione de prædicamento passionis, media qua in subiecto recipitur terminus per actionem productus. Et consequenter eiusmodi actuum potentie strictius etiam per denominationem sumptam ab ipsis actiua, & passiuia appellantur. Porro actus actiuus iuxta priorem acceptionem actio grammaticaliter vocari consuevit, passiuus autem passio grammaticaliter. Cum tamen iuxta acceptionem posterio- rem actio & passio physica nuncupentur.

Mitto alias diuisiones, quæ in actum insuper immediate cadere possent; aptius tamen cadent mediate, dum alios terminos transcendent, sub quibus actus continetur, in sequentibus diuidamus.

QVÆSTIO IV.

Quænam propositiones evidentes, aut aliæ certæ, seu per se notæ, seu demonstratæ ex terminis huius disputationis in superioribus expositis eliciantur.

Cum materia huius disputationis ad Metaphysicam bona ex parte pertineat, oportet ex terminis eius nonnullas propositiones elicere tum per se notas; tum demonstratas iuxta methodum præstitutam in præfatione ad lectorem.

Porro principia scientiarum, quæ ad Metaphysicam pertinent, ex terminisque subinde ad Metaphysicam spectantibus componuntur, ad duo capita reuocantur, nimirum ad definitiones, quibus scientie termini definiuntur, seu explicantur, & axiomata, quæ à propositionibus per se notis talis scientie nihilo differunt. De quo plura inferius suo loco. Igitur, quod ad præsentem disputationem attinet. Cum terminorum eius definitiones in duabus præcedentibus quæstionibus satis superque sint expostitæ, sequitur ut in præsentem imprimis propositiones per se notas, siue axiomata maioris momenti pertinentia ad eisdem terminos exhibeamus. postmodumque ex utrisque principiis aliquas propositiones per aliud notas maioris momenti itidem demonstremus.

Propo

Propositio 1.

- 42 Ex duobus actibus contradictoriis, alterum conuenire subiecto, & alterum non conuenire necesse est. Atque adeo utrumque simul subiecto conuenire, aut utrumque non conuenire, impossibile est.

Hæc propositio in illa recidit celebratissima axiomata. *Impossibile est aliquid simul esse, & non esse. Aut simul neque esse, neque non esse. Necesseque proinde est quodlibet esse, vel non esse. Tum vel deesse, vel non deesse.* Nihil quod impræsentiarum loquendo formaliter vniuersaliter profertur, quatenus scilicet non solum in actu essendi aut substantiui, siue identificante, aut existenti, & in eius contradictorio reperitur; Sed etiam in omnibus omnino aliis actibus cum suis contradictoriis collatis. Dico tamen, loquendo formaliter: quia cum omnis affirmatio, aut negatio cuiuslibet actus de suo subiecto æquiualeuter possit reduci ad vnam affirmationem, aut negationem actus affendi substantiui siue identificantis, quem significat verbum *esse* substantiue usurpatum, iuxta dicta *disputatione 2. quæst. 4. conclus. 1.* sub illis axiomatibus. *Impossibile est aliquid simul esse, & non esse, &c.* sumpto *esse* substantiue æquiualeuter continetur hæc propositio, quam nos modò circa actum in vniuersum, & eius contradictorium proferimus. Quocirca quidquid pro maiore eius intelligentia notandum erat, cum sermo nobis sit de illis *disp. 9. q. 5.* notabitur.

Propositio 2.

- 43 Omnis actus superte conceptus, & essentia alicuius subiecti ad aliquem terminum, siue circa aliquem terminum actus est.

Sermo est de actu sumpto formaliter: quo pacto nequit non esse ex conceptu suo exercitium quoddam alicuius subiecti ad aliquem, seu circa aliquem terminum, vt constat ex dictis *quæst. 1.* Fieri tamen potest vt idem actus aut vnus dumtaxat, aut plurius subiectorum sit actus, atque adeo exercitium: tum aut circa vnum solum terminum, aut circa plures. Quia tamen id semper habet ex suo conceptu, & essentia; indefectibiliter habet. Proindeque impossibile est, vt vnus & idem actus formalis modò sit plurius subiectorum actus, modò vnus tantum; vel vice versâ; aut modo ad plures, modo ad vnicum terminum, vel è conuerso terminetur: sicut impossibile est vt idem actus modo huius, modo alterius subiecti, aut modo ad hunc, modo ad alterum terminum actus sit. Id namque esset mutare essentiam, quod repugnat.

- 44 Rogas, an actus hoc ipso, quod alicuius subiecti ad aliquem terminum suapte naturâ sit actus, cum tali subiecto, aut tali termino suapte natura necessario connexus sit? Respondeo esse connexum cum essentia, seu quiditate subiecti, & termini, secus cum existentia. Primum constat, quia nequit quidpiam suapte essentia esse actus huius subiecti ad hunc terminum præ cæteris, quin hoc subiectum, & hic terminus talem essentiam habeant distinctam à cæteris. Si enim hoc subiectum, & hic terminus aliud quid essent ab eo, quod sunt, actus non huius subiecti ad hunc terminum, sed illius ad alium esset actus suapte essentia: aliamque subinde essentiam ab ea, quam habet, haberet. Quod est impossibile. Secundum autem constat: quia esse actum naturâ suâ alicuius subiecti ad aliquem terminum actum, tantum sonat, esse illum conceptum respectiui, seu relatiui, tum

Pharus Scient. Tom. 1.

ad subiectum, tum ad terminum. Sunt autem multæ relationes cum eis conceptibus, ad quo se habent prout existentibus nullo modo connexæ, vt ex dicendis *suo loco* constabit. Et in præsentia constat primo in actu cognitionis falsæ, qui respectiuius est ad obiectum, tanquam ad terminum; & tamen sine obiectiuo ipso potest existere, & existit. A quo rursus tale obiectum cognosci dicitur actu quodam cognitionis passiuæ, cuius subiectum ipsum obiectum est: quo fit, vt talis actus sine subiecto detur, quod per illum exerceri concipitur. Tantumdemque cense de actu quo aliquid falsò apprehensum amatur à voluntate, quòque voluntas amat illud. Secundò actus, quo Petrus dicitur in hoc instanti mori, seu corrumpi, seu desinere esse, in hoc instanti, datur sine subiecto, cum quo proinde prout in hoc instanti existenti connexus non est; tamen si suapte conceptu sit actus eius. Tertiò actus, quo vnumquodque non existens dicitur existentibus carere, sine suo subiecto, atque etiam sine suo termino est: non ergo cum illis prout existentibus connectitur; potius illis necessario opponitur. Quartò actus oppositionis, quo alterum oppositorum alteri opponi dicitur, sine suo termino est, imò cum illo nequit esse. Et idem est de actibus primis, siue potentiis prædictis actibus secundis correspondentibus. Obiectum quippe non existens dicitur nihilominus posse amari à voluntate. Et Petrus in instanti, in quo moritur, & desinit esse, dicitur etiam posse mori, & desinere esse, & quo tempore vnumquodque caret existentia, dicitur illa posse carere, &c. Alique multi sunt huiusmodi actus tum secundi, tum primi, qui cum suo subiecto, aut termino prout existentibus connexi non sunt.

Ex quo patet ex præciso conceptu actus nullum actum esse connexum cum suo subiecto, aut cum suo termino prout existentibus. Tamen multi ex speciali, & proprio conceptu aut cum subiecto, aut cum termino, aut cum vtroque prout existente connexi sunt. Ita enim productio tum cum principio producente tanquam cum subiecto, tum cum termino producto connexa est per suam essentiam, & cognitio essentialiter vera cum intellectu cognoscente, & cum obiecto cognito, &c.

Rogas secundo. An quando actus non est à parte rei formalis, aliquid saltem ex fundamentis rebus, vnde ille ab intellectu nostro sumitur, formalisque concipitur, iuxta dicta *q. 2. & 3.* debeat esse quid respectiuium naturâ suâ ad subiectum, aut ad terminum? Respondeo non debere, vt patet in actu metaphysico adæquatè intrinseco, in multisque intrinsecis inadæquatè, & in multis actibus physicis adæquatè extrinsecis. Itaque sæpiissime sortitur actus suum conceptum respectiuium ad subiectum, & terminum ab intellectu nostro dumtaxat, quin vllum ex fundamentis, vnde ille sumitur, re ipsa respectiuium sit ad tale subiectum, talemque terminum. Vide id in actibus, quibus Deus dicitur posse intelligere, & intelligere se ipsum; & vnus homo posse assimilari, & assimilari alteri; posseque distingui, & distingui ab altero, posseque comitari, & comitari alterum; aliisque huiusmodi.

Rogas denique tertio: an quando actus reipsa non formalis essentialiter cum subiecto, aut termino connexus est, possit ab intellectu nostro dumtaxat talem connexionem sortiri, an illam ab aliquo ex fundamentis; vnde sumitur, sortiri debeat? Respondeo debere: quia non censetur, nec dicitur conceptus essentialiter connexus cum alio quopiam, ille qui re ipsa talis non est, esse fortasse

ab intellectu connexus fictitiè concipiatur, quamvis censetur, dicaturque, conceptus essentialiter respectivus, qui talis intellectui apparet, etsi realiter non sit talis. Atque ita licet actus possit habere suapte conceptu, & essentià esse respectivum ad subiectum, & terminum per nostrum intellectum dumtaxat citra omnem huiusmodi respectum fundamentorum, unde sumitur; nequit tamen, iuxta communem loquendi morem esse essentialiter connexum cum subiecto, aut termino per nostrum intellectum dumtaxat, nisi reipsa aliquod ex fundamentis, unde sumitur, cum tali subiecto, aut termino essentialiter connexum sit. Itaque tunc solum actus dicitur essentialiter cum suo subiecto, aut cum suo termino connexus, quando in conceptu suo reali aliquid includit connexum essentialiter cum tali subiecto, aut tali termino, à quo conceptus ipse realis, siue aggregatum fundamentorum, unde conceptus eius formalis sumitur, indiuisim acceptum, cum tali subiecto, aut tali termino connexum euadit.

Propositio 3.

48 Impossibile est subiectum se exercere per actum, quin sit potens proxime se exercere per illum, vel aliter. Omnis actus cum aliqua potentia proxima sibi in eodem subiecto correspondente est essentialiter connexus.

Hinc ortum duxit vulgatum illud, ab omnibusque receptum essatum. *Ab actu ad potentiam bona est consequentia.* Atque ita huiusmodi consequentia siue illationes apud omnes sunt euidenter. Legit: ergo potest legere. Existit: ergo potest existere. Cognoscitur: ergo potest cognosci. Caret pecuniis: ergo potest carere. Si vocetur, consentiet: ergo si vocetur, poterit consentire, &c. Est tamen aduertendum potentiam sui proximam, quam euidenter infert omnis actus secundus, hanc determinatam, à qua de facto manat non esse, sed hanc, vel aliam sub distinctione, siue aliquam vagè. Quia ex suppositione actus solum sit euidenter, dari in subiecto aliquam potentiam proximam ad illum, siue sit hæc, siue illa. Quo fit, ut idem numero actus sæpe à distinctis potentiis proximis possit indifferenter oriri, ut constabit ex dicendis *quæst. 5.*

49 Itaque omnis actus secundus, quæ ratione subiecto conuenit, eadem infert necessariò aliquam potentiam proximam sibi correspondentem eidem subiecto conuenire, siue cum tali potentia proximam prout tali subiecto conueniente essentialiter connexus est. Impossibile quippe est subiectum se exercere per actum, quin sit potens se exercere per illum, ut præsens propositio fert.

Vnde colliges primò actum cum potentia connecti prout denominante subiectu proxime potens ad actum ipsum, quæ denominatio plenimque ad statum existentialem, interdum tamen ad solum statum quiditativum spectat. Quo fit ut actus non semper sit connexus cum sua potentia proximam prout existente. Sed sæpe cum illa prout conueniente suo subiecto infra statum solum quiditativum.

50 Secundo colliges, quando subiectum non habens esse denominatur per actum, concipiturve nihilominus sese exercens per illum, non posse non etiam denominari per potentiam tali actui correspondentem, concipive sese per illam simul exercens siue hæc denominatio ad statum existentialem, siue ad solum quiditativum pertineat.

52 Tertiò colliges actum & potentiam proximam ad actum, siue correspondentem actui, quam ipse

actus infert, eiusdem omnino subiecti esse: quia eiusdem subiecti est exerceri per actum, & posse exerceri per illum, ut patet.

Quarto colliges. Quoties potentia proxima ad actum ex proprio, & speciali conceptu cum suo subiecto prout existente connexa est, iuxta dicta *proposit. 2.* non posse non actum ipsam connexum cum tali potentia prout existente, & cum eodem subiecto prout existente saltem mediate connexum esse, ut patet.

Propositio 4.

Nulla potentia ex præciso conceptu potentia ex suo actu connexa est. Sunt tamen multe, quæ ex specialioribus suis actibus connectuntur.

Prior pars constat: quia potentia libera, & cetera indifferentes ad actum, & ad carentiam actus, conceptum potentia participant omnibus potentiis communem; & nihilominus cum suis actibus non connectuntur. Secunda autem pars etiam constat, quia potentia, quæ Pater æternus potest Filium producere, potentia, qua Deus potest intelligere, potentia, qua causa prædeterminata potest causare, & cetera huiusmodi cum suis actibus connectuntur.

Propositio 5.

Omnis potentia remota comparatione vnus actus necessario debet esse proxima comparatione alterius.

Siquidem ea est potentia remota comparatione alicuius actus, quæ non per se, sed per intermediam aliam potentiam versatur circa illum: eatenusque circa illum versari dicitur, quatenus versatur circa actum proprium, ex quo ille cum sua potentia, & si quæ alia antecedunt, sequenda veniunt, iuxta dicta *quæst. 5. diuis. 6.* id namque est commune omni seriei, ubi plura continuato quodam ordine sibi succedunt, ut non possit non esse immediate tale comparatione vnus illud, quod est mediate, seu remote tale comparatione alterius, ut patet in serie connexorum, in serie causarum, in serie durationum, &c. Vnde patet de essentia potentia remote esse ut ab illa ad actum, ad quem remote comparatur, series continua sit potentialium & actuum alternatiuè ordinatorum, ita ut singula potentia proxima sint respectu singulorum actuum sibi immediate succedentium in tali serie; remote autem respectu aliorum succedentium sibi mediate. Omnis quippe series comparandorum remote, & proxime continua necessario esse debet, & ex se constat: alias cessabit comparatio. Recole dicta *loco citato.*

Adnotare tamen oportet seriem potentialium, & actuum interdum intra eundem statum, intra eandemque mensuram temporis claudi, ita ut potentia & actus simul in eodem statu, in eodemque tempore existant; interdum verò per statum diuersos, per diuersaque temporis mensuras extendi, ita ut potentia in vno, actus autem in alio aut statu, aut tempore reperiantur. Quod rursus bifariam potest accidere. Primò quidem si potentia seorsim in vno statu, vel temporis instanti reperta, in alio insuper simul cum actu reperiat. Secundo si potentia, & actus adeo sibi diuersos status, diuersaque tempora vendicent, ut neutiquam in eodem coniungi possint. E.g. si Deus ignem producat in instanti A, à quo in eodem instanti procedat calor, qui immutet sensum animalis, sui que progignat sensu

sentationem in eodem instanti, tota hæc series potentiarum, & actuum in eodem statu existentiali, & absoluto, in eademque temporis mensura simul existit. Si vero ignis potens ex conceptu suo obiectivo existere, & causare calorem, existat in instanti A, caloremque in instanti B. causet, hæc series potentiarum, & actuum, per diuersos status, per diuersaque instantia temporis extensa erit, ita tamen ut substantia ignis, quæ secundum se præesse potentia remota est productionis caloris, prius in statu quidditativo absque omni actu, deinde in statu existentiali cum actu existendi præcise, postmodum cum actu durandi in instanti A, denique cum actu durandi in instanti B, ac demum cum actu producendi calorem in eodem instanti coniuncta sit. Tandem potentia proxima, quam ignis prout existens in instanti A habere dicitur ad existendum, aut ad carendum existentia in instanti sequenti B, seriem constituit cum ipso actu existendi, aut carendi existentia in instanti B, ita per instantia diuersa extensam, ut talis potentia cum tali actu nequitquam in eodem instanti coniungi possint: quia duratio ignis correspondens instanti A (quæ intinsecè ad talem potentiam spectat, ut videbimus *proposit. 7.*) & duratio eiusdem correspondens instanti B, quæ est eius actus, non possunt eidem instanti correspondere, ut constat; similiter potentia quam ignis ex suo conceptu obiectivo præcise habet ad carendum existentia, & ipse carendi actus, ita ad diuersos status spectant, ut in eodem simul esse non possint.

Propositio 6.

57 Ex suppositione, quod aliquis actus conueniat subiecto, non potest ei non conuenire.

Hæc propositio, siue axioma in illud satis vulgatum datum per verbum esse recidit. *Quodlibet ex suppositione, quod est, necesse est esse*, de quo *infra disp. 9. quæst. 5.* Estque certissimum. Nam si facta & retenta suppositione, quod aliquis actus subiecto conuenit, ipsi posset non conuenire; eidem subiecto simul posset conuenire, & non conuenire contra *proposit. 1.*

Propositio 7.

58 Ad præteritum non datur potentia.

Hoc axioma ab omnibus est receptissimum; sed non est ab omnibus eadem ratione intellectum. Philosophi, Theologi; antiquiores ita exponunt, ut sensus sit, iam nunc, siue in præsentis instanti impossibile esse absolute, & citra omnem suppositionem ut præteritum non fuerit præteritum, atque adeo ut non extiterit, quod antea existit, aut extiterit, quod non existit. Videantur S. Thom. 1. *part. 9. 2. 5. art. 4.* & ibi omnes eius interpretes. Aristot. *lib. 6. Ethic. cap. 2.* apud quem illud Agathonis effatum. *Hoc etiam ipse Deus, solumque carere videtur, infectum ut faciat, quod factum est, atque perfectum.* August. *lib. 26. contra Faustum cap. 5.* Hieron. *in Epist. ad Eustochium, quæ est 22. de custodia virginis*, & refertur in cap. si Paulus 32. *quæst. 32.* Anselm. *tract. de concordia libertatis cum præscientia cap. 1.* Petr. Damianus *epist. 4. de omnipotentia Dei cap. 4.* & 8. *in tom. 3. Bibliot. & alij.* Sunt tamen multi præsertim ex Recentioribus, qui putant, eatenus ad præteritum non dari potentiam, quatenus ex suppositione, quod est præteritum, non potest non esse præteritum: quo iure de potentia ad

præsens, & ad futurum perinde censent philosophandum; præsens quippe ex suppositione, quod est præsens, nequit non esse præsens; & futurum ex suppositione, quod est futurum, nequit non esse futurum, iuxta *proposit. 6.*

Ego verò cum communi antiquiorum censeo 59 aliter de impotentia ad præteritum, atque de impotentia ad præsens, & ad futurum philosophandum esse: idque axioma propositum sibi velle, quod citra dubium speciali quadam ratione negat potentiam ad præteritum, quia potentia ad præsens, & ad futurum negari non potest. Sensus itaque Axiomatis est. Nullam dari de præsentis potentiam, quæ de præsentis talis sit proxime, vel remote ad coniungendum suum actum seu positium, seu negatium cum tempore præterito, idque etiam præcindendo ab eo, quod talis actus sit, aut non sit præteritus; cum tamen detur de præsentis potentia, quæ de præsentis talis sit proxime, vel remote ad coniungendum suum actum seu positium, seu negatium cum tempore præsentis præcindendo ab eo, quod actus sit, aut non sit in tali tempore. Tum etiam potentia, quæ talis sit pariter de præsentis ad coniungendum suum actum cum tempore futuro. Etenim cum tempus præteritum nullatenus reuerti possit; tempus autem præsens iam adit; & futurum possit accedere, conuequens est, ut potentia præsens prout talis nequaquam queat aut actum, aut eius carentiam ponere in tempore præterito; bene tamen in præsentem, quod adest, & in futuro, cum accesserit.

Dices: sæpe datur de præsentis potentia, per 60 quam fuit positus, aut impeditus, ponibilisve aut impeditibilis actus in tempore præterito: ergo sæpe datur de præsentis potentia ad ponendum, aut impediendum actum in tempore præterito: potentia enim, per quam potuit poni, vel impedi actus in tempore præterito, ipsissima est potentia ad ponendum, aut impediendum actum in tali tempore. e. g. Potentia, qua Deus creauit, potuitque non creare Angelum in tempore præterito, eadem est, quam modo habet (in Deo quippe successu temporis non variatur, nec mutatur potentia, ut constat, alias esset mutabilis) sed per eiusmodi potentiam potuit Deus in tempore præterito creare, & non creare Angelum in tali tempore, siquidem in eo illum creauit liberè: igitur & modo potest illum in tali tempore creare, vel non creare, quia posse Deum id de præsentis, & de præsentis ad id habere potentiam, idem omnino est. Igitur Deus modo potest pro arbitrio suo creare, vel non creare Angelum, in tempore præterito. Igitur falsum est ad præteritum non dari potentiam, prout à nobis asseritur.

Respondeo potentiam, quæ Deus creauit, & potuit non creare Angelum in tempore præterito (& idem est de cæteris huiusmodi) bifariam posse considerari. Primò secundum se cum præcissione ab existentia siue duratione præsentis: secundo prout de præsentis existentem, siue durantem. Considerata primo modo facit quidem Deum secundum se, siue ex conceptu suo potentem saltem remote ad creandum Angelum, in tempore, quo fuit creatus, quodque modo iam est præteritum, quia huiusmodi potentia ut sic cum tali tempore est coniungibilis ex suo conceptu, cum quo coniuncta proxima euasit respectu talis creationis. Per illam tamen ut sic Deus non fit de præsentis absolute potens ad creandum Angelum in dicto tempore: quia Deus de præsentis solum dicitur absolute potens per potentiam

tentiam, quam de presenti habet ut talem, hoc est, ut existentem de presenti, & per prædictam, ut de presenti existentem (quæ est secunda consideratio eius) potius redditur Deus impotens ad Angeli creationem præteritam, utpote, quæ per existentiam præsentem à ratione potentia exiit comparatione creationis præteritæ. Deus namque prout existens hodie impotens est ut coniungatur cum tempore præterito, eo quod tempus præteritum nullatenus reuerti potest; & consequenter ut Angelum in tali tempore creet: absque coniunctione enim sui per coexistentiam cum quouis tempore Deus non potest in eodem quidpiam producere, ut est notum; siquidem Deus, & quævis alia causa in eo solum tempore, in quo actu existit, potest actu operari, non in aliis, in quibus actu non existit. Eadem enim necessitate requiritur existentia in aliquo tempore ad operandum in eodem, ac requiritur existentia absolute ad operandum absolute, ut constat. Ex quibus omnibus patet solutio ad argumentum factum.

62 Inferet tamen aliquis. Ergo nec habet Deus hodie potentiam ad aliquid producendum in tempore futuro: quia nec cum tempore futuro est coniungibilis prout hodie existens: quandoquidem hodierna eius duratio nullatenus cum tempore futuro coniungibilis est. Nego consequentiam. Ad probationem autem dico, fat esse, quod Deus secundum se cum tempore futuro sit coniungibilis, & quod hodierna eius duratio in sequentes possit definire, cum illisque subinde remota, vel proxime quodammodo sit coniungibilis, atque coniuncta, seu colligata, non quidem quoad existentiam, sed quoad successionem. His enim positis de Deo etiam prout existente hodie est verum, posse cras existere transeundo ab hodierna ad crastinam durationem, & consequenter ad reliquas omnes subsequentes. Quod est esse eum quoad existentiam coniungibilem cum toto tempore futuro, atque adeo compotem media tali coniunctione in illo operari, etiam suppositione facta, quod hodie existit. Cum tamen tali facta suppositione nullatenus sit coniungibilis quoad existentiam cum tempore præterito, & consequenter nec compos ullomodo in illo operari: eo quod à duratione hodierna ad hesternam, ad reliquasque iam præteritas nullatenus transire potest, eo ipso, quod illa suapte essentia iam hodie nullatenus redire possunt siue reuerti.

63 Itaque in serie temporis essentialiter successiui accipietur instantia A, B, C, quorum B sit præsens, A præteritum, & C futurum. Certè hoc ipso, quod existente B, iam A defuit esse, C. verò nondum fuit; definente autem B. necessario succedet, habebitque existentiam C. A verò iterato existere, B. definente, est impossibile. Verum est dicere de B. in C. posse definire, secus in A, atque adeo existente B, verum quoque est absolute dicere posse C. existere, secus posse existere A. Proindeque B possibilitas quædam est, siue potentia, ut existat C. proxima quidem respectu ipsius C. remota autem respectu instantium subsequentium; non item ut existat A, aut cætera instantia præterita. Vnde quando ens aliàs ex se potens existere in aliis instantibus, existit in instanti B. verum est dicere de illo etiam prout in eo instanti existente, siue durante, posse existere in instanti C. & in reliquis subsequentibus; secus in instanti A, & in aliis præteritis, quia cum duratio eius correspondens instanti B. in subsequentes durationes possit definire; non item in præcedentes, iuxta nuper dicta, consi-

quens est ut tale ens amissa tali duratione ad subsequentes, non item ad præcedentes transire possit; cum totòque subinde tempore subsequente, non item cum præcedente coniungi, mediaque huiusmodi coniunctione in illo; non in hoc operari, aut quemvis actum exercere. Quod est eiusmodi ens prout durans in instanti præsentis, præsentive eius duratione supposita, ad futurum habere potentiam, ad præteritum verò minime; potentiamque proinde huiusmodi per ipsam præsentem durationem intrinsece constitui, ut constat ex dictis.

Contra quæ tamen adhuc potest opponi primo. 64 Nulla potentia Dei potest successu temporis variari; alioquin Deus esset mutabilis; ergo omnis potentia Dei ab omni tempore præscindit, per nullumque proinde tempus constitui potest, & cum omni potest coniungi; & consequenter in quocumque tempore existat Deus, tam ad præteritum, quam ad præsens, futurumque potentiam habebit. Respondeo nullam quidem potentiam Dei ipsi adæquate intrinsecam posse successu temporis variari; bene tamen aliquam ipsi partim extrinsecam. Nec ob id Deum esse mutabilem: quia per extrinsecas variationes Deus non mutatur; dummodo, quæ adæquate sunt ipsi intrinseca, immutata semper persistant, ut verè persistunt. Itaque potentia, qua Deus proxime potens sit ad producendam creaturam in instanti A, per coexistentiam cum tali instanti extrinseco Deo compleitur; & idem est de potentia proxima Dei ad producendam creaturam in singulis aliis instantibus. Nihil autem verat huiusmodi potentias proximas pro varietate instantium extrinsecorum Deo, quibus compleitur, successu temporis variari, ut pluribus exponemus suo loco.

Secundo opponi potest. Dum homo libere operatur potens operationem omittere, potentiam habet ad faciendum mediâ omissione operationis, quod non præexisterit ab æterno præscientia Dei de operatione. Igitur falsum est ad præteritum non dari potentiam. Respondeo potentiam, quam habet homo ad faciendum, quod ab æterno, seu toto tempore antecedente non præexisterit, atque etiam, quod præexisterit præscientia Dei de sua libera operatione, non esse potentiam ad præteritum, sed ad præsens, à quo tanquam à termino connexionis pendit præteritum; eatenus enim dumtaxat dicitur homo posse facere, quod non præexisterit, vel, quod præexisterit in toto tempore præterito præscientia Dei, quatenus potest, de presenti ponere, vel non ponere actum, à quo tanquam à termino connexionis futuro ita pendit in suo esse actus talis præscientiæ, ut nisi ille à sua potentia futurus esset, nullatenus hic à sua posset præexistere. Itaque dum negamus dari ad præteritum potentiam, solum negamus, per potentiam præsentem, ut talem posse proxime, vel remote exerceri aliquem actum in tempore præterito, proxime quoque, vel remote oriundum ab ipsa potentia. Non tamen negamus, neque negari potest, sæpe duas potentias distinctas diversis temporibus respondentibus, ita quoad exercitium suorum actuum esse connexas, ut altera nequeat in suo tempore suum exequi actum, nisi altera suum quoque exequatur in suo: quo casu, quæ posterior est tempore, eatenus dicitur posse facere, quod præexisterit, vel non præexisterit in tempore præcedente actus alterius, quatenus in tempore suo exequi potest, vel omittere proprium, cum quo prout

Disp. VIII. De actu obiect. Quæst. IV. 177

prout futuro alter quoad existentiam in suo tempore præterito connexus fuit.

Propositio 8.

- 66 Impossibile est actum deficere, quin vel totus ipse, vel aliqua pars eius deficiat.

Hæc propositio, hocve axioma certissimum iuxta, atque evidentiissimum aliis quibusque conceptibus obiectiuis, essentialive commune est. De quo proinde iterum erit sermo *infra disput. 9. quæst. 3.* Etenim si conceptus realis actus, de quo potissimum hic est sermo, quid simplex est, id quidem deficere nequit, quin deficiat totum ipsum, ut patet. Si verò quid compositum, coalescentive ex partibus sit, aliqua pars intrinseca eius debet necessario deficere, ad hoc ut ipse deficiat, ut est etiam notissimum. Alioquin permanente tota essentia actus, quæ in aggregato omnium suarum partium consistit, posset actus ipse deficere, quod patet chimericum esse. Appello autem partem actus impræsentiarum omne illud, quod quomodo intrinsece constituit ipsum.

Propositio 9.

- 67 Aliqui actus aliquibus subiectis sunt impossibiles; & aliqui actus aliquibus subiectis sunt necessarii; & aliqui actus aliquibus subiectis sunt contingentes.

Quia aliqua sunt subiecta, quæ nullam habent potentiam ad aliquos actus, & aliqua sunt subiecta, quæ ita comparantur ad aliquos actus, ut ad eorum contradictorios nullam potentiam habeant; & aliqua sunt subiecta, quæ ita comparantur ad aliquos actus, ut ad eos, & ad eorum contradictorios seorsim exercendos potentiam habeant, ut est certissimum, iuxta atque evidentiissimum cunctis. Hoc autem ipsum est primos actus primis subiectis esse impossibiles, & secundos secundis necessarios, & tertios tertiis contingentes, iuxta definitiones traditas *q. 3. diuis. 4.*

- 68 Hinc (quod in idem recidit, iuxta dicta *in eadem q. diuis. 5.*) Aliqua subiecta sunt impotentia ad aliquos actus, & aliqua subiecta sunt necessitata ad aliquos actus, & aliqua subiecta sunt indifferenta ad aliquos actus, id est, habentia potentiam ad illos, & ad eorum contradictorios seorsim.

- 69 Et quoniam potentia, à quarum positione, aut defectu ista subiecta, & isti actus istas denominationes sortiuntur, iuxta dicta *ibidem*, aut proximæ, aut remotæ esse possunt, iuxta *diuis. 6. eiusdem q.* conficitur quedam dictorum subiectorum ad quosdam dictorum actuum remotè, & quedam ad quosdam proximè esse aut impotentia, aut necessitata, aut indifferenta. Pariterque quosdam dictorum actuum quibusdam dictorum subiectorum remotè, & quosdam quibusdam proximè esse aut impossibiles, aut necessarios, aut contingentes. Ita quidem ut illud subiectum dicatur remotè impotens ad actum, quod nec remotam, nec proximam potentiam ad actum habet; illud verò proximè, quod caret proxima, habeat, aut non habeat remotam. Et illud subiectum dicatur necessitatum remotè ad actum, quod nec remotam, nec proximam potentiam habet ad eius contradictorium; illud verò proximè, quod caret proxima, habeat, aut non habeat remotam. Et illud subiectum indifferens remotè ad actum dicatur, quod ita est potens ad actum, & ad eius contradictorium seorsim, ut ad

alterum horum extremorum remotè tantum potens sit (ad utrumque enim esse non potest, ut vidimus) illud verò proximè, quod ad utrumque seorsim est proximè potens. Pariterque loquendum est de impossibilitate, necessitate, & contingentia actuum comparatione subiectorum.

Rursus quoniam potentia prædictæ aut possunt esse metaphysicæ, aut physice, aut morales, iuxta *diuis. 5. eiusdem q.* Conficitur itidem quedam dictorum subiectorum ad quosdam dictorum actuum metaphysicè, & quedam ad quosdam physice, & quedam ad quosdam moraliter esse aut impotentia, aut necessitata, aut indifferenta. Pariterque quosdam dictorum actuum, quibusdam dictorum subiectorum metaphysicè, & quosdam quibusdam physice, & quosdam quibusdam moraliter esse aut impossibiles, aut necessarios, aut contingentes. Quinam autem actus, & quenam subiecta talia dicantur ex definitionibus traditis *diuis. 4. & 5. citatis* compertum est.

Propositio 10.

Actus subiecto necessarius, aut impossibilis metaphysicè, nequit non esse etiam eidem necessarius, aut impossibilis physice. Tum, qui physice talis est, nequit non & moraliter talis esse, sed non vice versa. Actus verò subiecto contingens moraliter nequit non esse eidem contingens physice. Tum, qui physice talis est, nequit non & metaphysicè talis esse; sed non è conuerso.

Hæc propositio ex definitionibus expositis *q. 3. diuis. 4. & 5.* satis conspicua est. Constat enim ex illis necessitatem, impossibilitatemque metaphysicam indispensabiliter ferre secum physicam, & physicam moralem, non tamen è contrà. Contingentiam verò moralem indispensabiliter etiam supponere physicam, & physicam metaphysicam, sed non è conuerso.

Hinc (quod in idem recidit, iuxta dicta *ibidem*) subiectum impotens, aut necessitatum ad actum metaphysicè, non potest non esse etiam impotens, aut necessitatum physice ad illum, & impotens, aut necessitatum physice, non potest non esse etiam tale moraliter; sed non è conuerso. Potest namque subiectum esse impotens, aut necessitatum ad actum moraliter, quin tale sit physice, aut metaphysice, & potest tale physice esse, quin sit metaphysice. Subiectum verò indifferens ad actum moraliter, nequit non eo ipso esse ad illum indifferens physice; & indifferens physice nequit non esse etiam metaphysicè. Non tamen è contrà, quia potest esse indifferens metaphysice, quin physice, & moraliter sit, & potest physice, quin sit moraliter. Quæ omnia ex ipsis terminis, prout loco citato sunt exposita, manifestissima sunt apud omnes.

Propositio 11.

Omnis actus relate ad quodvis subiectum aut est illi necessarius, aut impossibilis, aut contingens. Tum omne subiectum relate ad quemvis actum aut est necessitatum, aut impotens, aut indifferens ad illum.

Nam vel subiectum habet potentiam tum ad actum, tum ad eius contradictorium seorsim, & sic actus est contingens subiecto, subiectumque indifferens ad illum. Vel subiectum neque habet potentiam ad actum, neque ad eius contradictorium, & hic casus est impossibilis, ut mox demonstrabitur.

bitur; vel subiectum habet potentiam ad actum, & non ad eius contradictorium, & sic actus est necessarius subiecto, subiectumque est ad illum necessitatum, vel subiectum habet potentiam ad contradictorium actus, & non ad actum, & sic actus est impossibilis subiecto. Alius autem casus excogitabilis non est, ut patet. Igitur omnis actus, &c. Quod erat demonstrandum.

- 74 Est autem propositio vniuersaliter vera intra omne genus necessitatis, impossibilitatis, & contingentiae actuum, necessitatisve, impotentiae, indifferentiaeque subiectorum, proximae scilicet, & remotae, metaphysicaeque, physicae, & moralis. Intra quoduis enim horum generum seorsum a reliquis demonstratio facta habet locum, ut cuique discurranti per singula conspicuum fiet. Est namque omnis actus relatè ad quoduis subiectum, aut ei necessarius, aut impossibilis, aut contingens proximè. Tum aut ei necessarius, aut impossibilis, aut contingens metaphysice. Tum aut ei necessarius, aut impossibilis, aut contingens moraliter; & in cæteris pariter, propter factam, faciendamque in singulis demonstrationem, seruata proportione singulis debita.

Propositio 12.

- 75 Quoties ex duobus actibus contradictoriis alter est subiecto impossibilis, alter eidem subiecto necessarius est; & è conuerso.

Quia ex duobus actibus contradictoriis alterum conuenire subiecto, & alterum non conuenire necesse est, iuxta *propof. 1.* Igitur si alter subiecto conuenit necessario, alter necessarius non conuenit; hoc autem ipsum est esse illum subiecto impossibilem, ut patet. Tum si alter subiecto necessario non conuenit, eique proinde est impossibilis, necessario conuenit alter, quod ipsum est esse illum subiecto necessarium. Quoties ergo ex duobus, &c. Quod erat demonstrandum; vel aliter. Si contradictorium actus subiecto impossibilis, ipsi subiecto necessarium non esset, aut esset impossibile, aut contingens, iuxta *propof. 1.* At neque esse potest impossibile, quia iam vtrumque extremum contradictionis esset subiecto impossibile, atque adeo simul ei non conueniens contra *propof. 1.* Neque esse potest contingens, quia actus non esset subiecto impossibilis, sed etiam contingens contra suppositionem; relinquatur ergo ut sit necessarium. Pariterque demonstrandum venit esse subiecto impossibile contradictorium actus eidem subiecto necessarij.

- 76 Hinc (quod in idem recidit.) Quoties subiectum ad alterum ex actibus contradictoriis impotens est, ad alterum necessitatum est, & è contra.

- 77 Est autem propositio vniuersaliter vera intra quoduis genus impossibilitatis, necessitatisque seorsum a reliquis, proximae scilicet & remotae, metaphysicaeque, physicae, & moralis, ut dictum *propof. 11.*

Propositio 13.

- 78 Quoties ex duobus actibus contradictoriis alter est subiecto contingens, & alter quoque contingens est.

Quia ille actus est subiecto contingens, ad quem, & ad eius contradictorium seorsum datur in subiecto potentia, iuxta definitionem datam *g. 3. diuis. 4.* Ergo ab eisdem subiecti potentiis euadunt æque contingentes ambo actus contradictorij, atque ad-

ed non possunt non ambo esse ei contingentes, si alteruter contingens est. Et verò si contradictorium actus subiecto contingentis non esset contingens ipsi subiecto, aut esset illi necessarium, aut impossibile, iuxta *propof. 11.* indeque iuxta *propositionem 12.* fieret, ut actus, cuius illud est contradictorium, aut esset subiecto impossibilis, aut necessarius; cum tamen ponatur ei contingens. Quod est chimericum.

Hinc (quod in idem recidit.) Quoties subiectum ad alterum ex actibus contradictoriis indifferens est, ad alterum quoque est indifferens.

Estque propositio vera vniuersè intra quoduis genus contingentiae actuum, indifferentiaeque subiectorum, proximae scilicet, & remotae, metaphysicaeque, physicae, & moralis.

Propositio 14.

Subiectum necessitatum ad actum seu connexum cum illo, & ad potentiam proximam actus necessitatum, seu cum illa connexum est.

Quoniam actus absque potentia proxima sibi in subiecto correspondente stare non potest, iuxta *propof. 3.* Ergo subiectum impotens stare sine actu, quale est, quod ad actum necessitatum, seu cum illo connexum est, consequenter est impotens stare sine tali potentia proxima; quod ipsum est, esse necessitatum ad illum, seu cum illa connexum.

Est autem propositio vera intra quoduis genus necessitatis, seu connexionis metaphysicae, physicae, vel moralis, prout in *precedentibus* dictum est.

Propositio 15.

Subiectum necessitatum ad contradictorium actus, seu connexum cum illo, & ad potentiam proximam ipsius contradictorij necessitatum, seu connexum cum illa est.

Demonstratio huius eadem est, quæ *precedentis*.

Propositio 16.

Subiectum, cui repugnat potentia proxima ad actum, & ipse actus repugnat. Tum, cui repugnat potentia proxima ad contradictorium actus, & ipsum repugnat contradictorium.

Quia cum neuter actus ex duobus quibusque contradictoriis possit subiecto conuenire, non habenti potentiam proximam ad ipsum, iuxta *propof. 3.* consequitur planè, ut, cui subiecto repugnat potentia proxima ad quemuis actum ex duobus quibusque contradictoriis, & ipse actus repugnet.

Propositio 17.

Subiectum impotens proximè ad aliquem actum, nequit non esse simul proximè potens ad actum contradictorium.

Quia subiectum carens potentia proxima ad aliquem actum, non potest non carere itidem tali actu, utpote, qui abique potentia proxima sibi in subiecto suo correspondente stare non potest, iuxta *propof. 3.* Sed subiectum carens aliquo actu, nequit non habere simul actum contradictorium, siue se exercere per illum, utpote, quod amobus actibus contradictoriis simul carere nequit, iuxta *propof. 1.*

Disp. VIII. De actu obiectiuo Quæst. IV. 179

& actus contradictorius absque potentia proxima sibi in tali subiecto correspondente nequit stare iuxta dictam *proposit.* 3. Ergo de primo ad ultimum subiectum impotens proxime ad aliquem actum, seu carens potentia proxima ad illum, nequit non esse simul proxime potens ad actum contradictorium. Quod erat probandum.

86 Ex hac propositione constat primò, impotentiam proximam subiecti, siue carentiam potentie proximæ eius ad quemvis ex duobus actibus contradictoriis necessariò connexam esse cum potentia proxima ad alterum.

87 Secundò constat carentiam cuiusvis ex actibus contradictoriis cum potentia proxima ad alterum, hoc est, ad carentiam ipsam necessariò quoque connexam esse.

88 Est autem propositio vniuersaliter vera intra quoduis genus seorsum potentie, & impotentie proximæ ad actum; metaphysicæ, scilicet, physicæ, vel moralis. Quemadmodum & præcedentes, & quæ sequuntur pariter veræ sunt. Quod dictum hinc est pro illis, ne toties repetatur.

Propositio 18.

89 Omne subiectum necessariò est proxime potens ad alterum ex duobus quibusque actibus contradictoriis.

Quia omni subiecto necessariò conuenit alteram ex duobus quibusque actibus contradictoriis, cum nequeat simul carere utroque, iuxta *proposit.* 1. Sed nequit vllus actus conuenire subiecto, quin sit subiectum proxime potens actum ipsum iuxta *proposit.* 3. Ergo omne subiectum necessariò est proxime potens alterum ex duobus quibusque actibus contradictoriis.

Propositio 19.

90 Subiectum remote tantum potens actum, eo ipso est proxime potens contradictorium eius.

Quia subiectum remote tantum potens actum eo ipso caret potentia proxima ad illum. Sed carentia potentie proximæ ad actum necessariò infert potentiam proximam ad eius contradictorium, iuxta *proposit.* 17. Ergo subiectum remote tantum potens actum, eo ipso est proxime potens contradictorium eius.

Propositio 20.

91 Impossibile est vt subiectum aliquod remote tantum potens sit ad vtrumque contradictionis extremum, siue ad vtrumque ex duobus quibusque actibus contradictorie oppositis.

Hæc propositio ex 18. & 19. constat aperte.

Propositio 21.

92 Subiectum necessitatum ad actum nequit non esse potens ad illum.

Quia quoties subiectum est necessitatum ad actum, ad eius contradictorium est impotens, iuxta *proposit.* 12. Sed subiectum impotens ad contradictorium actus nequit non esse potens ad actum ipsum, iuxta *proposit.* 17. Ergo subiectum necessitatum ad actum nequit non esse potens ad illum. Vel aliter, subiectum necessitatum ad actum nequit stare sine illo, cum sit connexum cum illo, iuxta definitiones traditas *q. 3. diuis.* 5. Sed actus nequit stare sine po-

tentia proxima ad se in ipso subiecto, iuxta *proposit.* 3. Ergo.

Propositio 22.

Subiectum esse potens, & impotens simul ad 93 eundem actum impossibile est.

Quia conueniret, & simul non conueniret illi idem actus primus, seu potentia, contra *proposit.* 1.

Propositio 23.

Subiectum esse necessitatum & impotens simul ad 94 eundem actum impossibile est.

Quia cum subiectum necessitatum ad actum nequeat non esse potens ad illum, iuxta *proposit.* 21. Si subiectum necessitatum ad actum impotens simul ad illum esset, potens simul, & impotens esset ad illum, contra *proposit.* 22.

Propositio 24.

Subiectum esse indifferens, & simul necessita- 95 tum, aut impotens ad eundem actum impossibile est.

Quia cum esse indifferens sit esse potens ad vtrumque actum contradictorium seorsum, iuxta definitionem traditam *q. 3. diuis.* 5. Si simul esset indifferens, & impotens ad alterum, simul esset potens, & impotens ad eundem, contra *proposit.* 22. Et cum nequeat subiectum esse necessitatum ad actum, quin sit impotens ad eius contradictorium, iuxta *proposit.* 12. Si simul esset indifferens, & necessitatum ad eundem actum, simul esset potens, & impotens ad idem eius contradictorium, contra eandem *proposit.* 22.

Propositio 25.

Subiectum esse impotens simul ad vtrumque 96 actum contradictorium impossibile est.

Tum quia nequit non esse proxime potens ad alterum, iuxta *proposit.* 18. Tum quia quoties est impotens ad vnum, nequit non esse necessitatum ad alterum, iuxta *proposit.* 12. Ad hoc autem simul necessitatum, & impotens esse non potest, iuxta *proposit.* 23. Tum denique, quia si esset impotens ad vtrumque, caderet utroque, contra *proposit.* 1. Cum nequeat non carere eo, ad quem est impotens, iuxta *proposit.* 3.

Propositio 26.

Subiectum esse necessitatum simul ad vtrumque 97 actum contradictorium impossibile est.

Quia cum subiectum necessitatum ad vnum actum sit impotens ad eius contradictorium, iuxta *proposit.* 12. Si subiectum esset necessitatum simul ad vtrumque actum contradictorium, sequeretur primò esse etiam simul impotens ad vtrumque, contra *proposit.* 25. Secundò esse simul necessitatum, & impotens comparatione vniuscuiusq; contra *proposit.* 23. Tertio carere utroque, & habere simul vtrumque contra *proposit.* 1.

Propositio 27.

Subiectum esse indifferens ad vnum actum, & 98 simul necessitatum, aut impotens ad eius contradictorium, impossibile est.

Quia

Quia cum esse indifferens ad vnum actum sit esse potens ad utrumque contradictorium seorsim, iuxta definitionem traditam 9. 3. *dispositio* 5. Si simul esset indifferens ad vnum, & impotens ad eius contradictorium, simul respectu huius esset potens, & impotens contra *propositio* 22. & cum subiectum necessitatum ad vnum ex actibus contradictoriis nequeat non esse ad alterum impotens, iuxta *propositio* 12. Si subiectum ad vnum eorum esset necessitatum, ad alterumque indifferens, ad hoc similiter esset simul potens, & impotens, contra eandem *propositio* 22.

Propositio 28.

- 99 Subiectum esse necessitatum ad vnum ex duobus actibus contradictoriis, & simul potens ad alterum impossibile est.

Quia cum subiectum necessitatum ad vnum nequeat non esse ad alterum impotens, iuxta *prop.* 12. Si subiectum necessitatum ad vnum esset simul potens ad alterum; simul esset potens, & impotens ad eundem contra *propositio* 22.

Propositio 29.

- 100 Id quo præcisè deficiente, & ceteris omnibus per possibile, aut impossibile permanentibus, deficit actus, aut est actus ipse, aut aliqua pars eius, quidve constituens ipsum intrinsecè.

Appello enim partem actus, quicquid constituit ipsum intrinsecè. Vtque propositionem demonstrarem, pono id, ad cuius solius defectum deficit actus esse A, & arguo sic primò. Impossibile est actum deficere, quin vel ipse totus, vel aliqua pars eius deficiat, iuxta *propositio* 8. Sed deficiente A præcisè, & ceteris omnibus permanentibus, deficit actus, ut supponimus. Ergo A, vel est actus ipse, vel pars eius. Alioquin deficeret actus, quin, vel ipse totus, vel pars eius deficeret, contra *propositio* ipsam. Secundo aliter. Si A non esset vel actus ipse, vel pars eius, & solo A deficiente deficeret actus, ut supponitur, fieret ut deficiente solo A non deficeret solum A, contra *propositio* 1. Siquidem deficiente solo A, deficeret aliud insuper ab ipso A adæquate distinctum, nimirum actus ipse, qui deficit deficiente A.

- 101 Multa utilia valde consecretaria possent ex hac *propositio* inferri, quæ tamen commodius inferuntur *infra* *dispositio* 9. 9. 5. *prop.* 19. in qua hæc continentur. Quod enim in hac circa actum speciatim statuitur, circa quamvis omnino essentiam vniuersalissimè est verum, ut ibi videbimus, & ex demonstratione facta satis perspicuum est. Quare ea pro potentia, & impotentia, & necessitate, & indifferentia subiecti ad actum, aliisque huius quæstionis testimoniis facta est.

Propositio 30.

- 102 Quoties deficit constitutum intrinsecum actus, cuiuslibet essentia vniuersæ, necesse omnino est actum, siue essentiam deficere.

Hæc *propositio* veluti conuersa est præcedentis; ad materiamque potius spectat disputationis sequentis; oportuit tamen modo eam per modum lemmatis pro aliquibus, quæ sequuntur, assumere. Demonstratur autem apertè; quia essentia quævis ab aggregato omnium eorum, ex quibus intrinsecè constituitur, distincta non est; constat autem non

posse non aggregatum deficere, cuius aliqua pars deficit intrinsecè constitutiva eius iuxta iterum dicenda ibi 9. 5.

Propositio 31.

Positio cuiusvis ex extremis contradictionis alterius est formalis defectus, & e conuerso cuiusvis defectus alterius est formalis positio.

Hoc etiam principium apud omnes certissimum per modum lemmatis assumo ad demonstranda, quæ sequuntur. De quo *dispositio* 9. 9. 5. iterum ut in proprio loco erit sermo. Dicuntur autem extrema contradictionis, seu contradictoria negatio obiectiua, & id, quod per eam negatur.

Propositio 32.

Indifferentia proxima subiecti ad actum per defectum vnius dumtaxat ex duobus potentiis proximis, in quibus consistit, potest deficere; non item per defectum ambarum.

Quia subiectum ambabus dictis potentiis carere non potest; sed altera necessario debet ei conuenire, iuxta *propositio* 18.

Propositio 33.

Contradictorium eius, ad cuius solius positionem deficit indifferentia proxima subiecti ad actum, intrinsecum constitutum talis indifferentia est.

Quia indifferentiam proximam deficere ad illius solius positionem, & deficere ad defectum solius contradictorii eius, idè omnino est, cum idem prorsus sit ipsum poni, & eius contradictorium deficere, iuxta *propositio* 31. Sed id, ad cuius solius defectum deficit indifferentia proxima, intrinsecum constitutum est eius, iuxta *propositio* 29. Ergo contradictorium eius ad cuius solius positionem deficit indifferentia proxima dicta, intrinsecum constitutum talis indifferentia est.

Ex hac *propositione* inferemus *suo loco*. Contradictorium eius, ad cuius solius positionem deficit libertas voluntatis ad aliquem actum, intrinsecum constitutum esse talis libertatis, quippe libertas voluntatis ad aliquem actum nihil est aliud ab indifferentia proxima eius ad talem actum, iuxta dicenda *ibidem*.

Propositio 34.

Contradictorium potentia proxima subiecti ad vnum ex duobus actibus contradictoriis, intrinsecum constitutum est necessitatis subiecti ad alterum.

Quia id, ad cuius solius defectum deficit talis necessitas, intrinsecum constitutum est eius, iuxta *propositio* 29. Sed ad defectum solius dicti contradictorii deficit talis necessitas, siquidem deficit ad positionem solius potentia, cuius est illud contradictorium, cum sit impossibile subiectum esse potens ad vnum ex duobus actibus contradictoriis, & simul necessitatum ad alterum, iuxta *propositio* 28. Idemque prorsus sint positio solius dictæ potentia, & defectus solius contradictorii eius, iuxta *propositio* 31. Igitur contradictorium potentia proxima subiecti ad vnum ex duobus actibus contradictoriis intrinsecum constitutum est necessitatis subiecti ad alterum. Quod erat ostendendum.

Ex

108 Ex hac propositione infertur potentiam subiecti ad vnum ex duobus actibus contradictoriis, & necessitatem subiecti ad alterum per duo extrema contradictoria conlitiui intrinlece; atque ita ratione illorum contradictorie opponi. Quo eodem iure contradictorie etiam opponitur necessitas subiecti ad vnum ex duobus actibus contradictoriis, & indifferentia subiecti ad alterum; siquidem necessitas ad vnum ratione potentie ad alterum constituitur indifferentia ad vtrumque opponitur ipsi indifferentie. Quo rursus fit, vt necessitas ad vnum ex actibus contradictoriis, & indifferentia ad eundem contradictorie itidem opponatur.

109 Vnde etiam inferam *suo loco*, libertatem voluntatis ad aliquem actum consistentem in indifferentia proxima ad illum, & necessitatem voluntatis ad eundem actum, aut ad eius contradictorium contradictorie opponi.

110 Plures alie propositiones ex hisce demonstrandæ, ex terminisque huius disputationis componendæ possent istis atteri. Sed nec vacat, nec opus est plures modo contingere; id alij ad harum normam præstare poterunt. Nosque in sequentibus disputationibus nonnullas alias exhibebimus ad istos etiam terminos, simul & alios spectantes.

Q V Æ S T I O V.

Quanam sint requisita intrinsece ad conceptum actus primi, siue potentie proxime?

111 **Q**uia multum ad multa intelligenda interest probe habere perspectum, quamam intrinsece constituent essentiam potentie, de intrinseco constitutio eius oportet speciatim *in hac q.* quædã statuer. Et quoniam nulla est potentia remota comparatione alicuius actus, quæ non sit proxima respectu alterius, vt vidimus *q. 4. prop. 5.* lat fuerit de potentia proxima agere, vt simul veniat intelligendum, quid sit dicendum de remota; præsertim cum sola proxima sit, quæ simpliciter, & absolute loquendo nomen potentie promeretur. Siquidem id solum dicitur vnumquodq; simpliciter, & absolute posse, ad quod potentiam proximam habet; id enim, ad quod habet tantum remotam, duntaxat potest ex hypothese, quod accedant cætera, quæ desiderantur ad proximam.

112 Suppono ergo primò, vix esse vllam potentiam proximam, qui sit actus primus re ipsa formalis, id est, se habens à parte rei (sicut concipitur à nobis) vt exercitium quoddam subiecti circa terminum distinctum ab vtroque realiter iuxta diuisionem actus physici, & metaphysici, quam posuimus primo loco *q. 3.* quia vix est vlla potentia proxima, quæ partim saltem non sit identificata realiter cum subiecto, quod denominat potens. Omnes itaque, aut fere omnes potentie proximæ, actus primi metaphysici sunt.

113 Suppono secundò. Etsi nonnullæ potentie proximæ sint actus primi metaphysici intrinseci id est, re ipsa identificate adæquate cum subiecto, quod denominant potens; pleraque tamen esse actus primos metaphysicos semiextrinsecos, id est, partim cum subiecto potente, partim cum aliis fundamentis distinctis ab illo identificados realiter, iuxta diuisionem etiam traditam *ibi* actus metaphysici in intrinsecum, & semiextrinsecum. Prioris generis est potentia proxima, quam habet Deus ad cognoscendum

Pharus Scient. Tom. I.

dum & amandum, quæ à parte rei adæquate est identificata cum ipso, & alia huiusmodi. Posterioris autem, quam habet quæuis causa creata ad causandum, quæ præter entitatem causæ, accidentia, conditiones, & alia iuuamina ex parte talis entitatis requisita ad causandum inuoluit in suo conceptu reali. Aliæque similes.

Suppono tertio. Quæstionem præsentem non esse de conceptu formali, sed de conceptu reali potentie proximæ. De conceptu enim formali constat ex dictis *q. 2. & 3.* esse eum actum quemdam primum, quo veluti exercitio quodam interposito, subiectum potens circa actum secundum, vt circa terminum, dum ipsum dicitur posse, exerceri concipitur. De conceptu verò reali, quem sub huiusmodi formali prætendit intelligere, & vere intelligit intellectus noster; estque re ipsa, vel aliqua realis entitas, vel aliqua realis formalitas, vel aggregatum plurium entitatum, vel plurium formalitatum, etiam *loco citato* explicuimus. Querimus per quid constituatur intrinsece, quanamve ad eius constitutionem intrinsece requisita sint.

Vnde suppono quartò bifariam posse esse aliquid requisitum ad conceptum realem potentie proximæ: primò extrinsece, vt terminus connexionis eius, aut alienius in eo inclusi. Secundò intrinsece, vt quid intrinsece componens, constituensque eius essentiam.

Suppono quintò. Quoties potentia proxima ad actum secundum est actus primus metaphysicus semiextrinsecus, pluresque subinde entitates, aut plurium entitatum formalitates inuoluit in suo conceptu reali, talem conceptum non dicere eas omnes ex æquo, & directe, sed aliquam, aut aliquas directe, siue in recto, & cæteras oblique, siue in obliquo, vt vniuersim etiam notauimus *loco supra citato*. Quæ autem oblique dicuntur in tali conceptu, non ob id desinunt ad illum pertinere intrinsece tanquæ quædam constitutiva essentia eius. Ea quippe est talis conceptus essentia dicere aliquid, aut aliqua tantum in recto, & cætera in obliquo. Quo iure essentia per accidens, enique per accidens appellatur, vt pluribus dicemus *infra disp. 9. q. 2.* His positis sit.

Propositio 1.

Id, quo præcise deficiente, & cæteris omnibus per possibile, aut impossibile permanentibus, subiectum non est absolute, & simpliciter, atque adeo proxime potens actum, ad potentiam proximam talis subiecti ad talem actum intrinsece requisitum est.

Hæc propositio ex *proposit. 29. q. 4.* demonstranda facile venit: quia id, ex cuius præcise defectu deficit quiuus actus, vel est ipse actus, vel pars eius, vt ibi demonstratum est. Ergo id, ex cuius præcise defectu deficit potentia proxima subiecti ad actum (quæ quidam actus primus est) aut est ipsa potentia proxima, aut pars eius. Ergo est, quid intrinsece requisitum ad talem potentiam. Vtraque consequentia est euident. Pergo. Sed deficere potentiam proximam subiecti ad actum, & subiectum non esse proxime potens actum, idem omnino est, vt constat. Ergo id, ex cuius præcise defectu, seu quo præcise deficiente (cæteris omnibus per possibile, aut impossibile permanentibus) subiectum non est proxime potens actum, ad potentiam proximam talis subiecti ad talem actum intrinsece requisitum est. Quod erat demonstrandum.

Q. Proposi.